

Tlačová správa

Bratislava, 25. 4. 2022

Výskum zručností slovenských učiteľov nižšieho a vyššieho sekundárneho vzdelávania prezentovaný na konferencii International PIAAC Research Conference

V dňoch 24. a 25. marca 2022 sa online formou konala medzinárodná konferencia výskumu PIAAC (*International PIAAC Research Conference* organizovaná GESIS), na ktorej výskumníčky RNDr. Oľga Zelmanová a Mgr. Zuzana Wirtz, PHD z Národného projektu Medzinárodné hodnotenie kľúčových kompetencií dospelých (ďalej PIAAC) z NÚCEM predstavili výsledky *Výskumu zručností slovenských učiteľov nižšieho a vyššieho sekundárneho vzdelávania (PIAAC Online)*. Hlavnými prednášateľmi na konferencii boli: Dr. Irwin Kirsch (pôsobí v Educational Testing Service/ETS, USA), Prof. Dr. Rolf van der Velden (pôsobí v ROA Maastricht University, The Netherlands).

Výskum zameraný na učiteľov slovenských základných a stredných škôl sa uskutočnil prostredníctvom elektronického nástroja OECD Education and Skills Online (PIAAC Online). Národný projekt Medzinárodné hodnotenie kľúčových zručností dospelých – PIAAC realizuje NÚCEM pod záštitou MŠVVaŠ SR v spolupráci s OECD. Výskum PIAAC Online sa zameriava na to, čo môže prispieť k formovaniu a posilneniu zručností učiteľov ako súčasť slovenskej stratégie národných zručností. V prezentácii výskumu sa zamerali na kognitívne skóre (porovnateľné s výsledkami 1. cyklu PIAAC 2012) a na nekognitívne zručnosti, ako sú behaviorálne charakteristiky (BIG V), profily pracovných záujmov (RIASEC), aktívne kroky pri hľadaní si novej práce a mieru zhody pracovných záujmov s povoláním. Analyzovali a porovnávali vekové a rodové rozdiely na dosiahnutie hlbšieho náhľadu. Existujúce výskumy naznačujú významnú koreláciu kognitívnych zručností medzi učiteľmi a akademických výsledkov žiakov v škole spolu s vplyvom iných nekognitívnych faktorov, ktoré môžu hrať rolu vo výkone učiteľa a jeho vyučovacích metódach. Pochopenie osobnosti učiteľa, jeho kompetencií, zručností a kariérneho záujmu poskytuje dôležité dôkazy pre stanovenie odporúčaní na zlepšenie vzdelávania budúcich učiteľov na fakultách univerzít a vysokých škôl a tiež pre lepšie zameranie celoživotného vzdelávania a učenia učiteľov.

Výskumnú vzorku tvorilo 2016 slovenských učiteľov, z toho polovica boli učiteľia nižšieho stredného vzdelávania (ďalej ZŠ) a druhá polovica boli učiteľia vyššieho stredného vzdelávania zo SŠ (ďalej SOŠ a GYM), ktorí sa do výskumu zapojili dobrovoľne. Ich účasť bola z dôvodu zvýšenia miery odozvy finančne odmenená. SŠ reprezentovali z dvoch tretín učiteľia zo SOŠ a z jednej tretiny učiteľia z GYM. Spomedzi všetkých učiteľov prevažovali štvornásobne ženy (78 %) nad mužmi (22 %). Priemerný vek všetkých učiteľov bol 43 rokov, čo je porovnateľné s vekom reprezentatívnej vzorky medzinárodného výskumu učiteľov TALIS 2018.

Zapojení učiteľia v PIAAC Online (zo ZŠ, SOŠ aj GYM) preukázali vysoké kognitívne skóre. V porovnaní s vysokoškolsky vzdelanou populáciou zapojenou do 1. cyklu medzinárodného

výskumu PIAAC (2012) dosiahli vo všetkých kognitívnych zručnostiach vyššie skóre (ako ženy, tak aj muži). Významné rozdiely podľa typu škôl sa preukázali v prospech učiteľov z gymnázií, ktorí vo všetkých troch gramotnostiach dosiahli výrazne vyššie skóre ako učitelia zo ZŠ a SOŠ.

Z hľadiska veku sa v matematickej gramotnosti nepreukázali žiadne významné rozdiely medzi najmladšími a najstaršími učiteľmi. Tento výsledok môže súvisieť s nízkou mierou medzigeneračnej akcelerácie, ako aj so znížením kvality vyučovania matematiky. Pre Slovenskú republiku z toho vyplýva potreba zvyšovania kvality vyučovania matematiky, ako aj potreba zvyšovania kvality a spoločenského statusu učiteľov. V príprave budúcich učiteľov je preto dôležité, čo najviac rozvíjať matematické zručnosti, ako sú analytické a kritické myslenie, posudzovanie pravdivosti a spracovanie informácií z rôznych zdrojov, strategické metódy riešenia problémov a pod.

Z hľadiska osobnostných charakteristík boli u učiteľov najviac preferované **organizovanosť, sebakontrola, usilovnosť** (ambicióznosť) patriace pod dimenziu *svedomitosť*. Ďalej to bola **rozhodnosť** patriaca pod dimenziu *extroverzia* a **spolupráca** spadajúca pod dimenziu *ochota*. Tieto charakteristiky sú dôležité, pretože sú úzko späté s **odolnosťou**, resp. **schopnosťou zvládať náročné situácie a podmienky**. Štatistické **rozdiely** sme zaznamenali v osobnostných dimenziách *ochota*, ktorá bola vyššia u učiteľov zo ZŠ a **otvorenosť novým výzvam**, ktorá bola viac preferovaná učiteľmi z GYM a SOŠ oproti ich kolegom zo ZŠ. Zároveň zistenia preukázali, že s vekom stúpa dimenzia *svedomitosti*.

Z hľadiska profilov pracovných záujmov RIASEC bol u všetkých učiteľov **v najväčšej miere zastúpený profil Sociálni**, ktorý je spätý so sociálnou interakciou, ako napr. vzdelávacie a školiace činnosti a zároveň korešponduje s učiteľskou profesiou. **V najmenšej miere bol preferovaný profil Realisti**, ktorý zahrňuje manipuláciu s predmetmi, technické a manuálne činnosti, pričom tento profil najviac preferovali učitelia zo SOŠ, čo pravdepodobne súvisí s ich odborným zameraním. **K profilu Realisti mali taktiež bližšie učitelia muži oproti ženám, u ktorých prevládali profily Sociálni, Umeľci** (ale aj *Podnikavci*), keďže ženy aj v iných výskumoch všednej populácie viac preferujú umelecké a sociálne činnosti.

V hľadaní si novej práce boli najaktívnejší učitelia do 34 rokov, pričom muži podnikali významne viac aktívnych krokov v hľadaní si novej práce v porovnaní so ženami. Na zvýšenú aktivitu učiteľov (aj zo ZŠ, aj zo SŠ) vplývala nízka mzda, najmä, ak bola výrazne nižšia (o viac ako 30 %), ako priemerná mzda vysokoškolsky vzdelaných ľudí v danom okrese.

Zvýšenie podielu mužov v učiteľskej profesii by malo vplyv aj na variabilitu osobnostných charakteristík (zvedavosť, intelektuálnosť, vyrovnanosť) a zvýšil by sa aj podiel profilu pracovných záujmov *Realisti*, ktorý je zameraný na technické zručnosti, manuálnu prácu a prácu s materiálom, čo by zároveň pozitívne vplývalo na zvýšenie záujmu žiakov o technické predmety a oblasť STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics).

Prioritou by malo byť aj zvýšenie atraktivity a statusu učiteľského povolania. Zo strany vedenia škôl treba podporiť odolnosť učiteľov voči stresu a psychickú pohodu.